

DRET, LLENGUATGE PERIODÍSTIC EN MATÈRIA D'IMMIGRACIÓ I APLICACIÓ DE L'AUTOREGULACIÓ DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ ESCRITS A CATALUNYA¹

Antoni FERNÁNDEZ LABORDA

Doctorand en dret i secretari judicial substitut

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

INTRODUCCIÓ

Aquest article té per objecte aplicar una visió crítica del llenguatge periodístic escrit que s'empra actualment a Catalunya en relació amb la immigració i vincular-lo amb els aspectes jurídics que hi tenen relació. Si bé es pretén donar uns fonaments teòrics de l'objecte d'estudi no s'ha volgut defugir de citar alguns casos reals que podem llegir en el dia a dia als diaris que es distribueixen a Catalunya. Per assolir aquest objectiu em remeto a diversos autors de la sociologia, el dret, el periodisme, la geografia, l'antropologia o la semiòtica.

L'aspecte més desenvolupat és un dels que més es dóna a la realitat en relació amb la immigració. Em refereixo a l'ús de l'expressió *immigrant illegal*. Aquesta pràctica, criticada per diversos autors, omple d'estereotips la interpretació de la realitat i representa l'aportació d'un element negatiu fonamental a l'hora de formar-se l'opinió pública del lector. A partir d'aquí, resulta més senzill legitimar determinades polítiques d'exclusió envers la figura construïda² de l'estranger extracomunitari.

Per motius metodològics i de major facilitat per elaborar l'estudi, aquest article se centra en la premsa escrita. Això no vol dir que, com es

1. Aquest article té com a document base el dictamen elaborat pel mateix autor per a l'associació sos Racisme-Catalunya sobre «L'autoregulació dels mitjans de comunicació a Catalunya: mecanismes per exigir el compliment del Codi Deontològic».

2. Per aprofundir en el terreny de la sociologia del coneixement és recomanable llegir BERGER i LUCKMANN, *La construcció social de la realitat*.

desprèn del treball de Nicolás Lorite,³ el tractament informatiu de la immigració als mitjans audiovisuals no pateixi dèficits semblants als de la premsa escrita.

MIGRACIONES, MITJANS DE COMUNICACIÓ, AUTOREGULACIÓ I MECANISMES D'EXIGÈNCIA. EL CAS CATALÀ

Fa temps que el col·lectiu de periodistes estan treballant per fer de l'autoregulació una eina útil per assolir més nivells de qualitat en el desenvolupament de la seva feina. Tant en l'àmbit espanyol, com en l'àmbit català i d'altres, s'han elaborat diverses recomanacions i codis ètics per tal de poder discernir d'una manera més sistematitzada allò que està d'acord amb la deontologia professional d'allò que se n'allunya.

Per tractar de fer efectius aquests codis ètics i deontològics, existeixen dues figures diferents, encara que no són incompatibles: el defensor del lector i els consells de premsa.

El defensor del lector ha estat una figura destacable però que ha tingut un seguiment minoritari a Espanya. És conegut també com l'*ombudsman*; es tracta d'una persona contractada específicament per representar els interessos del públic respecte d'un mitjà i gestionar les seves queixes particulars per les cobertures i els tractaments periodístics. El defensor del lector pot ser un membre actiu de la redacció, o una personalitat externa al diari, amb un elevat perfil de credibilitat i autoritat moral, condició indispensable per generar confiança tant dins com fora del mitjà, i fins i tot per tractar de vèncer les resistències internes de la redacció, que no sempre es mostra ben disposada a reconèixer les seves errades. El defensor del lector bàsicament rep i investiga queixes dels lectors del diari sobre la precisió i l'equilibri en la cobertura periodística. El defensor recomana remeis apropiats o respostes per corregir o aclarir les notícies.

La figura del defensor del lector apareix al Japó el 1922 al diari *Asahi Shimbun*, i bona part dels mitjans japonesos segueixen aquest model. Als Estats Units apareix la figura del *news ombudsman* el 1967. A Europa, el Consell de Premsa de Suècia va crear el 1969 la figura del *ombudsman* per supervisar tota la premsa del país. Des d'aleshores, s'han anat creant variants d'aquesta figura en els cinc continents en mitjans impresos i elec-

3. Per tenir una visió més global, vegeu les pàg. 276 i següents, a LORITE, Nicolás, «La dimensión periodística y de estilo del tratamiento de la información sobre la inmigración».

trònics.⁴ Dels diaris espanyols de gran tirada només *La Vanguardia* i *El País* disposen d'un defensor del lector.

A la Gran Bretanya l'autoregulació va néixer com un intent dels professionals i les empreses de la informació d'impedir la intervenció del govern a la premsa. A diferència de les restriccions legislatives, l'autoregulació és accessible de forma ràpida i immediata, el funcionament és ràpid i flexible, és independent del govern i dels tribunals i no té un cost econòmic per al ciutadà.⁵ L'autoregulació és present a la premsa de molts països, sobretot als d'influència anglosaxona.⁶

No hi ha hagut fins ara un organisme equivalent al Press Council britànic que cobreixi l'espai corresponent al de l'Estat espanyol, malgrat que la FAPE està fent esforços per aconseguir-ho i ja té aprovat un codi deontològic. No obstant això, Catalunya compta des de fa gaire bé deu anys amb un organisme que resol les queixes que se li presenten respecte de l'ètica periodística, el Consell de la Informació de Catalunya.

El Consell de la Informació de Catalunya és un organisme d'arbitratge, privat i independent, representatiu i plural que, al marge de les atribucions dels òrgans judicials, vetlla pel compliment dels principis i criteris del Codi Deontològic de la professió periodística a Catalunya. Per al CIC, el Codi Deontològic és l'instrument que expressa la voluntat de defensa d'uns mitjans de comunicació lliures i responsables, en el marc d'una societat plural i democràtica. El Codi Deontològic és una declaració de principis que, sustentada en dotze criteris, vol estimular la constant reflexió autocrítica sobre els valors ètics que han de prevaler en l'exercici de la professió periodística.⁷

A la pràctica, ambdues figures fan una mena de judici o valoració de les queixes que els arriben dels lectors. Miren de contrastar la normativa, és a dir, els criteris deontològics, i dicten una mena de laude arbitral donant algun tipus de recomanació. Els defensors del lector tenen un espai periòdic al mitjà on poden expressar la seva opinió, i el CIC tracta de fer d'àrbitre entre el ciutadà i el mitjà i de prendre un posicionament respecte a la transgressió o no dels criteris ètics. El CIC disposa d'una pàgina web on s'extracten les decisions que prenen. A partir de les queixes aquests experts fan també recomanacions més generals.

4. Vegeu ALBARRÁN, Gerardo, «La figura del defensor del lector en los diarios digitales».

5. Memòria del CIC de 1997, «Informe de la Presidència, un any d'autoregulació del periodisme a Catalunya».

6. Austràlia, Àustria, Dinamarca, Finlàndia, Gran Bretanya, els Països Baixos i Portugal, entre d'altres.

7. <<http://www.periodistes.org/cic>>.

Atès que l'ús del llenguatge és un dels elements clau en les representacions que incorpora l'opinió pública en relació amb la immigració extracomunitària i que una de les paraules més fetes servir i amb la qual s'identifica un col·lectiu immigrat a l'Estat espanyol és el terme *illegal*, centrarem la resta de l'article en l'estudi d'aquest mot.⁸

El criteri núm. 12 del Codi Deontològic de la professió de periodista a Catalunya estableix que cal «actuar amb especial responsabilitat i rigor en el cas d'informacions o opinions amb continguts que puguin suscitar discriminacions per raons de sexe, raça, creences, extracció social i cultural i malaltia, així com incitar a l'ús de la violència, evitant expressions o testimonis vexatoris o lesius per a la condició personal dels individus i la seva integritat física i moral».

La recomanació núm. 5 del Consell Audiovisual de Catalunya sobre el tractament informatiu de la immigració estableix que «Cal evitar l'ús d'un llenguatge discriminador o que incorpori prejudicis genèrics en el tractament informatiu de la immigració. No pot incorporar-se com a rutina l'ús de termes o expressions com *illegal*, *indocumentat* o *sense papers* per definir o qualificar persones en una situació administrativa no regularitzada».

També la FAPE,⁹ en el seu principi núm. 7 del seu Codi Deontològic preveu l'extrema cura i l'especial sensibilitat que cal tenir en els casos d'informacions amb contingut eventualment discriminatori.

Més específicament, els llibres d'estil d'*El País* i d'*El Periódico de Catalunya* preveuen que no es pot fer servir la paraula *illegal* per fer referència al immigrants sense permís de treball o de residència en un país estranger.¹⁰

Referir-se a un immigrant que no té permís de residència per viure a l'Estat espanyol, com a *illegal*, deixa al descobert una manca de rigor per part del periodista. En cap cas pot parlar-se d'illegalitat com a condició d'un individu, doncs cap ésser humà pot ser *illegal*, només les conductes poden ser-ho. Aquest és un principi del dret en general i especialment del dret penal, solament les accions, només els comportaments humans, són punibles. Aquesta afirmació es desprèn de l'article 1 del Codi penal i de la tradició jurídicopenal i constitucional imperants. Com

8. Vegeu la interessant investigació de la geògrafa Clàudia PEDONE.

9. Federación de Asociaciones de la Prensa de España.

10. *EL PAÍS. Libro de estilo*, Madrid, Santillana Ediciones Generales, SL, 2002, pàg. 342; i *Libro de estilo de El Periódico de Catalunya*, 2002, Barcelona, Ediciones Primera Plana, SA., pàg. 175.

afirma el magistrat Jesús Peces, la sospita continua respecte de l'immigrant de ser *illegal*, comporta una càrrega negativa insuperable que suposa el trasllat a la persona d'allò que solament és predicable d'una situació.

L'ús del terme *illegal* és *illegal* en si mateix, vexatori i lesiu, perquè menysté la imatge i la dignitat de les persones respecte de les quals se'n fa ús. El seu ús sistemàtic, per a alguns juristes,¹¹ estaria al llindar del tipus penal de l'article 510.1 del Codi penal pel seu potencial provocador de la discriminació atès que fixa estereotips que criminalitzen, a la consciència col·lectiva, la imatge de determinades persones per raó del seu origen. No obstant això, seria interessant saber com interpretarien els tribunals aquest tipus de conducta, si la qüestió s'arribés a plantejar en un jutjat.

L'ús del terme *illegal* aplicat a persones és discriminatori perquè no es fa servir respecte d'aquells qui incorren en altres infraccions administratives, sinó només respecte dels que procedeixen d'altres països.

El Tribunal Constitucional ha establert que l'exercici de la llibertat d'expressió no pot emparar expressions destinades a menysprear o generar sentiments d'hostilitat contra determinats grups, entre d'altres expressament els immigrants, que tenen el dret a ser plenament respectats pels altres membres de la comunitat social, en ser la igualtat un dels valors superiors del nostre ordenament jurídic, íntimament relacionat amb la dignitat de la persona.

Hi ha altres expressions més ajustades a la realitat i que un professional que treballa amb paraules, com és un periodista, hauria de conèixer i usar. Em refereixo a expressions com: *immigrant en situació administrativa irregular, argentí* —per exemple— *sense permís de residència, immigrant en situació irregular, immigrant sense la documentació requerida per l'Estat espanyol*, etc.

Malgrat l'existència del criteri núm. 12 del Codi Deontològic i que el Consell de la Informació de Catalunya va establir¹² inequívocament que és incorrecte aplicar el terme *illegal* a immigrants o parlar d'immigració *illegal*, els diaris catalans i espanyols ho segueixen fent.

Cal dir que no tots els diaris utilitzen la inadequada expressió *illegal* referida a immigrants. Fa temps que *El Periódico de Catalunya* i el diari *Avui* no empen l'expressió, la substitueixen per una menys lesiva, parlen dels *sense papers*.

11. Dictamen de l'Associació Catalana per a la Defensa dels Drets Humans.

12. Segons acord pres d'ofici pel Consell de la Informació de Catalunya en data 11 d'abril de 2000.

Hi ha diaris, en canvi, que en fan un ús quotidià, em refereixo a *Què!*,¹³ *El Mundo*,¹⁴ *Metro Directe*¹⁵ i *La Razón*.¹⁶ D'altres sembla que l'usen més esporàdicament, com *La Vanguardia*, el *Diari de Tarragona*,¹⁷ *El País*, el diari *20 Minutos* o l'*ABC*¹⁸ en aquest moment. També als diaris que trobem només a Internet se'n fa ús, en concret un cas abusiu n'és el de *Libertad Digital*.¹⁹

L'IMMIGRANT 'ILLEGAL' ENTRE NOSALTRES

Lamentablement, a dia d'avui, l'expressió *immigrant ilegal* forma part del llenguatge de la ciutadania. La premsa la utilitza, alguns polítics fan campanya amb aquesta paraula, l'usa el ciutadà mitjà, i ho fan fins i tot alguns jutges en les seves sentències. El terme està tan acceptat que àdhuc els mateixos immigrants s'arriben a autodefinir com a tals.²⁰

D'acord amb l'opinió de la criminòloga García España l'estereotip de l'immigrant es construeix sociològicament, en part, a través dels factors següents: els missatges polítics dels governs europeus respecte a un control exhaustiu de les fronteres i de la immigració, el missatge emès per la legislació d'estrangeria i per la categoritzant i estereotipada informació dels mitjans de comunicació.

És constatable que fins i tot alguns jutges han recollit en les seves sentències l'expressió *immigrant ilegal*.²¹ Tot i que cap norma de les consul-

13. Vegeu les edicions, entre d'altres, del 18-4-2005, 20-4-2005, 6-5-2005, 14-5-2005 («14 ilegales muertos frente a Tànger») i 15-6-2005.

14. Vegeu les edicions del 5-5-2005, 7-5-2005, 8-5-2005, 14-5-2005, 15-5-2005, 15-6-2005, 17-6-2005 i 20-6-2005.

15. Vegeu les edicions del 20-4-2005, 26-4-2005 i 13-5-2005.

16. Vegeu l'edició del 26-4-2005.

17. Vegeu l'edició del 30-4-2005.

18. Vegeu l'edició del 16-6-2005.

19. A l'edició del 26-5-2005 s'usa l'expressió *illegal* onze vegades en un sol article. Veieu: www.libertaddigital.es/noticias/noticia_1276243533.html.

20. La frase «yo soy ilegal...» es pot llegir en alguns racons de la xarxa. Es tracta del resultat d'una simple recerca a www.google.es. Es localitzen casos de persones a Espanya, Alemanya, els Estats Units d'Amèrica, Gran Bretanya i el Japó (<<http://www.20minutos.es/noticia/13411/0/inmigrantes/regularizacion/consultorio/>>, <http://www.justlanded.com/polski/germany/tools/forums/visas_permits/soy_ilegal_y_quiero_casarme>, <<http://hugo.motime.com/archive/2003-10>>, <http://www.mexicolegal.com.mx/m_help.htm?>> <<http://www.mexicolegal.com.mx/consultas/r27603.htm>> i <<http://www.ipcdigital.com/es/?action=inner&mode=46,2671,1,218,506>>.

21. De la recerca realitzada a la base de dades d'*El Derecho* es van localitzar 99 sentències que contenen l'expressió *immigrant ilegal* o similars. Entre aquestes hi ha la Sentència

tades parli d'immigrants il·legals, s'han trobat sentències del Tribunal Constitucional, del Tribunal Suprem, de diversos tribunals superiors de justícia i d'unes quantes audiències provincials en les quals s'usa aquesta fórmula extralegal.

Si la premsa recull aquest terme és gràcies, en part, a la classe política. Aquesta circumstància ha afavorit que la població hagi fet seva la fórmula per referir-se a l'estranger no comunitari que no té la situació documental regularitzada.

EL FACTOR POLÍTIC I LA PRESUMPTA VINCULACIÓ AMB LA DELINQUÈNCIA

Un dels actors amb una forta presència als mitjans de comunicació és la dels polítics. L'expressió *immigrant il·legal* forma part del llenguatge de determinats partits polítics, en especial d'aquells que tenen un discurs obertament racista. Em refereixo en concret a la Plataforma per Madrid (PXM),²² homòleg de la Plataforma per Catalunya.

Però aquest discurs, de forma més encoberta, pertany també a d'altres partits polítics. Per exemple, el Partit Popular té incorporada l'expressió *il·legal* en les seves participacions públiques. Una, de ben significativa, és la del Mariano Rajoy, exministre i cap de l'oposició al Congrés dels Diputats espanyol, que en ple debat sobre «el estado de la nación» de l'any 2005 va utilitzar l'expressió «immigrants il·legals».

No és tracta d'un detall aïllat de l'argumentació d'aquest partit. Cal contextualitzar-ho dins d'una reiteració de missatges d'alarma social, de populisme punitiu i de vinculació de la immigració amb la delinqüència. Això es desprèn també d'unes duríssimes declaracions de l'alcalde per Barcelona del PP, Alberto Fernández Díaz, en què insisteix que «desgraciadament» existeix una connexió entre «immigració il·legal i delinqüència». Usa una referència tendenciosa, «no podem acceptar pas els immigrants

del Tribunal Constitucional de 29-1-2001, la del TSJ del País Basc de 26-10-2000, la del Tribunal Suprem de 26-6-2002, o la de 16-1-2004 de l'Audiència Provincial de Las Palmas.

22. «Y no nos olvidemos nunca que los causantes de que en España haya ahora un millón de inmigrantes ilegales es el PP, porque fueron ellos los que hicieron hace tres años un proceso de regularización muy parecido al que ahora hace el PSOE y que causó un efecto llamado que provocó el problema actual. Ahora el PSOE vuelve a equivocarse igual que lo hizo el PP y dentro de tres años tendremos otros dos o tres millones de inmigrantes ilegales en España.». Fragment de l'entrevista realitzada a César Román, president del partit Plataforma per Madrid, grup polític qualificat per molts de racista i que basa les seves propostes en l'exclusió i els refús de la immigració <<http://www.minutodigital.com/noticias/cesarroman.htm>>.

que entren per la finestra», així equipara la figura de l'immigrant sense permís de residència amb la del lladre.²³

El qui va ser fa un temps ministre espanyol de Justícia, José María Michavila, va arribar a afirmar que el sistema penal permetia situacions que aconsellaven «a un inmigrante ilegal cometer un delito para estar libre en las calles en espera de juicio», per la qual cosa delinquir representava «un pasaporte para circular libremente por las calles en vez de regular su situación».²⁴

El llenguatge d'aquest grup polític segueix en la mateixa direcció quan, més recentment, la secretària de Política Autònoma i Local, Soraya Sáenz de Santamaría, va denunciar que el procés de regularització ha generat un "efecto llamada": «estamos contabilizando más de 1.500 personas ilegales que entran al día procedentes no del sur, de las pateras, sino del norte de Europa».²⁵

Aquesta sensació de por i l'opció per polítiques restrictives de drets és present també en polítics conservadors d'altres països. Per al governador de l'Estat de Califòrnia Arnold Schwarzenegger: «[...] és injust, tota aquesta gent illegal que creua i que la frontera segueixi oberta com està... Tanquem les fronteres a Califòrnia i a tot Mèxic i Estats Units.»²⁶

Malgrat tot, el fet que el PP hagi usat molt el terme esmentat no vol dir que altres partits o els seus membres rellevants, aïlladament, no l'hagin fet servir.

L'estereotip de la presumpta relació entre immigració i delinqüència ha estat desvirtuada per Daniel Wagman i tractada d'explicar per García España. Un moment clau perquè la premsa contribuís a propagar aquest estereotip va ser durant els anys 2001-2002. Destaca l'aportació negativa del diari *La Razón* que en diverses publicacions vinculava els dos fenòmens. La portada d'un d'aquests exemplars deia: «Estos son los inmigrantes que España no quiere».²⁷ Les fotografies mostraven les cares dels presumptes delinqüents més violents dels darrers temps que tenien nacionalitats de l'est d'Europa o de l'Amèrica Llatina.

L'investigador Daniel Wagman ha estudiat la presumpta sobrerrepresentació dels immigrants que delinqueixen arran de notícies aparegudes com ara: «La policía afirma que el 50% de los delitos conocidos fueron cometidos por extranjeros»,²⁸ de les declaracions del llavors president de

23. MADUEÑO, Eugeni, «Ahir com avui», pàg. 306.

24. Declaracions recollides per Europa Press, <www.cgae.es/absolutenm/anmviewer.asp?a=811&z=1>.

25. <http://www.libertaddigital.com/noticias/noticia_1276242949.html>.

26. *La Vanguardia*, 3-5-2005, pàg. 10.

27. Portada i pàgines interiors del diari *La Razón*, 15-2-2002.

28. *El País*, 11-2-2001 i 13-1-2002.

govern espanyol José M.ª Aznar, en un discurs al Congrés, «el 89% de los nuevos presos son extranjeros», o de les manifestacions de Mariano Rajoy al Senat, «el 50% de los detenidos por delitos contra la propiedad son extranjeros». L'investigador assenyala que aquestes dades són directament falses si les comparem amb les del Ministeri de l'Interior. Wagman examina l'afirmació que adjudica el 50% dels delictes als immigrants. Conclou que aquestes dades, pretesament rigoroses i científiques, que demostrarien una hipotètica major tendència criminal entre els immigrants, es veu que són de fiabilitat dubtosa, estan mal interpretades, resulten tendencioses o són manifestament falses. I ho argumenta, pas a pas, dient que la nacionalitat dels detinguts no és un reflex fidel de la de les persones que delinqueixen. Allega que el Ministeri de l'Interior i altres fonts barregen sovint les xifres totals de detinguts per delictes amb els estrangers detinguts pel fet de no tenir permís de residència. Es confon estranger amb immigrant i s'obvia que hi ha detinguts que són turistes, estan de pas o que el viatge constitueix la mateixa comissió del delicte (correus de droga). Parla de la sobrerrepresentació entre els immigrants del grup d'homes joves, precisament el que més delictes comet entre la població en general. Finalment, entre d'altres, fa referència a la discrecionalitat dels agents policials a l'hora de fer les detencions.

CONCLUSIONS

Els mitjans de comunicació, en el desenvolupament de la seva tasca informativa, enfoquen els fets socials d'una manera determinada. De forma conscient o inconscient, el tractament de les notícies en què participa un estranger no comunitari, sigui en relació amb la comissió d'un delicte, sigui respecte del procés migratori de la persona, o en relació amb la seva vida quotidiana, és a vegades criticable i millorable des d'un punt de vista de la deontologia periodística, així com des de diverses disciplines socials.

Hem vist que hi ha casos en què, malgrat estar fonamentada la crítica, no s'aconsegueix eliminar l'ús de determinades expressions²⁹ que són lesives per a l'honor i la dignitat de la persona i que transgredeixen els més fonamentals principis jurídics.

29. El CIC s'ha pronunciat en diversos casos concrets al voltant de l'ús de l'expressió *illegal*. Un dels casos en que el CIC ha estimat que amb l'expressió *immigrant ilegal* vulnera el Codi Deontològic és el de l'expedient 23/2004 (<www.infocic.org Informatiu de la Fundació CIC núm. 3>).

No obstant això, la funció dels defensor del lector i dels organismes que possibiliten l'autoregulació donen un bri d'esperança a aquells qui creiem que els mitjans de comunicació serveixen de corretja de transmissió de ideologies, i que, de vegades, propaguen pensaments coherents amb línies de pensament excoents i en ocasions veladament discriminatòries.

En concret, en l'assumpte de la immigració, tal com afirma l'antropòleg social H. Sabarots, la construcció imaginària diferencial que es realitza entre *immigrants legals*, desitjables, i *illegals*, indesitjables, és coherent amb la ideologia racista i, en general, amb el funcionament dels prejudicis que requereixen una mirada jeràrquica de la humanitat. La fórmula *immigrant illegal* constitueix el resum de la construcció d'una imatge estereotipada de l'*altre*, que estigmatitza i que comporta una càrrega de negativitat a la representació col·lectiva del grup d'immigrants en situació administrativa irregular. L'ús i l'expansió de l'expressió en els mitjans de comunicació genera i reforça aquest tipus de representacions col·lectives.

En realitat el que queda a la retina de molts ciutadans és la vinculació d'immigració i delinqüència. Queda clar en una descripció que fa l'antropòleg Manuel Delgado³⁰ sobre els fets de la plaça barcelonina André Malraux³¹ de l'agost del 2001: «Les esfereïdores imatges de la policia arrossegant com si fossin bèsties unes persones que no havien comès cap delicte i que s'acusava de ser "illegals"—com pot ser illegal un ésser humà? [...]».

BIBLIOGRAFIA

ALBARRÁN DE ALBA, Gerardo, «La figura del defensor del lector en los diarios digitales», *Revista Sala de Prensa*, núm. 50, desembre 2002, any IV, vol. 2. <www.saladeprensa.org/art405.htm>

ASSOCIACIÓ CATALANA PER A LA DEFENSA DELS DRETS HUMANS, Dictamen elaborat d'acord amb la Comissió de Defensa del Col·legi d'Advocats de Barcelona i la Comissió de Defensa del Col·legi de Periodistes de Catalunya.

AZUAR GOMEZ, Hugo, *Ética y periodismo: códigos, estatutos y otros documentos de autorregulación*, Barcelona, Paidós, 2000.

AZUAR GOMEZ, Hugo, *Ética de la comunicación y nuevos retos sociales*, Barcelona, Paidós, 2005.

30. DELGADO, Manuel, *Elogi del vianant*, pàg. 93.

31. Vegeu <http://www.lafavb.com/pdfs/carrer_69/69_03.pdf>.

- BERGER, Peter L. i LUCKMANN, Thomas, *La construcció social de la realitat*, Barcelona, Herder, 1996.
- BUSTOS RAMIREZ, Juan, *Control penal y sistema penal*, Barcelona, PPU, 1987.
- CABALLERO GEA, José-Alfredo, *Derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen. Calumnias e injurias*, Madrid, Dykinson, 2004.
- CONSELL DE LA INFORMACIÓ DE CATALUNYA, Codi Deontològic de la professió de periodista a Catalunya, a <<http://www.infocic.org/codi.htm>>.
- CONSELL DE LA INFORMACIÓ DE CATALUNYA, Memòria del CIC de 1997. «Informe de la Presidència, un any d'autoregulació del periodisme a Catalunya», a <http://www.periodistes.org/cic/cat/documentacio/Memo_1.pdf>.
- DELGADO, Manuel, *Elogi del vianant. Del «model Barcelona» a la Barcelona real*, Barcelona, Edicions 1984, 2005.
- FERNÁNDEZ LABORDA, Antoni, «Marketing y principios jurídicos. Comentarios sobre la campaña «ilegal» del CGAE», *Boletín Jurídico de derecho.com*, núm. 108, a <<http://www.derecho.com/boletinesjuridicos>>.
- FERRER, María Cristina, «La autorregulación de la actividad informativa», *Cuadernos de Información*, núm. 3, 1986, Facultad de Comunicaciones, Pontificia Universidad Católica de Chile, a <http://www-dev.puc.cl/fcom/p4_fcom/site/artic/20041213/pags/20041213202719.html>.
- GARCIA ESPAÑA, Elisa, *Inmigración y delincuencia en España: análisis criminológico*, València, Tirant lo Blanch, 2001.
- GIRÓ, Xavier, «Comentaris sobre el Manual d'estil periodístic relatiu a minories ètniques i noves propostes», *Quaderns del CAC*, núm. 12, gener-abril 2002, <<http://www.audiovisualcat.net/publicaciones/Q12cast.html>>.
- LORITE, Nicolás, «La dimensión periodística y de estilo del tratamiento de la información sobre la inmigración», sos Racismo, *Informe anual 2002 sobre el racismo en el Estado español*, Barcelona, Icaria editorial, 2002.
- MADUEÑO, Eugeni, «Avui, com ahir», sos Racismo, *Informe anual 2003 sobre el racisme a l'Estat espanyol*, Barcelona, Icaria editorial, 2003.
- PECES MORATE, Jesús E., «Las declaraciones de derechos y su efectividad respecto de los inmigrantes», a *Inmigración y derecho, Estudios de derecho judicial*, núm. 41, Madrid, Consejo General del Poder Judicial, 2002.
- PEDONE, Claudia, «La inmigración extracomunitaria y los medios de comunicación: la inmigración ecuatoriana en la prensa espanyola», *Scripta Nova, Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, Universitat de Barcelona, núm. 94, agost 2001, a <<http://www.ub.es/geocrit/sn-94-43.htm>>.

- SABAROTS, Horacio, «Inmigrantes vs. “ilegales”. Estereotipos desiguallarios en la sociedad argentina», *Publicación electrónica del Centro de Estudios sobre la Identidad Colectiva, Estudios Latinoamericanos*, Universitat del País Basc, <http://www.ehu.es/ceic/america/recursos/inmigrantes_vs.pdf>.
- SOS RACISME, *Colors*, núm. 77, gener de 2003, <<http://www.sosracisme.org/color01.htm>>.
- SOS RACISME, *Memòria de l'Oficina d'Informació i Denúncies*, 2003, Barcelona.
- VAN DIJK, Teun A. *Dominación étnica y racismo discursivo en España y América Latina*. Barcelona, Gedisa, 2003.
- WAGMAN, Daniel, «Criminalización de la inmigración y mercado laboral», a <http://www.udg.es/congres_inmigracio/meses/taula11/ponencias/M11PDaniel_Wagman.pdf>

—abstract / resumen—

LAW, JOURNALISTIC LANGUAGE ON IMMIGRATION, AND THE APPLICATION OF SELF-REGULATION IN THE CATALONIAN PRESS

Antoni FERNÁNDEZ LABORDA

This article examines the situation of journalistic language as it is used to discuss immigration in the press. The matter is addressed by taking into consideration the existing ethical framework governing the actions of the news professional.

Since the press contributes to creating the image of immigrants, it is appropriate to make reference to the mechanisms that can currently be used to improve the presentation of news items that, either clearly or somewhat diffusely, associate the phenomenon of migration with crime.

The article uses an approach based

DERECHO, LENGUAJE PERIODÍSTICO EN MATERIA DE INMIGRACIÓN Y APLICACIÓN DE LA AUTORREGULACIÓN DE LOS MEDIOS DE COMUNICACIÓN ESCRITOS EN CATALUÑA

Antoni FERNÁNDEZ LABORDA

En este trabajo se expone la situación de una parte del lenguaje periodístico que se refiere al tratamiento de la inmigración en la prensa. Se aborda el asunto teniendo en cuenta el marco ético y deontológico existente en el cual se puede mover el profesional de la información.

Puesto que la prensa escrita contribuye a la construcción de la imagen del inmigrante resulta oportuno hacer referencia a los mecanismos que actualmente pueden ser utilizados para mejorar el tratamiento de las noticias que relacionan de manera clara o más difusa el fenómeno migratorio con la delincuencia.

on different disciplines of the social sciences, particularly law, to analyze the routine practice of calling certain immigrants *illegals*.

El escrito gira entorno al análisis, desde diferentes disciplinas de las ciencias sociales y especialmente desde el derecho, de la rutina de llamar *ilegales* a determinadas personas que han inmigrado.